

BENE ZOLTÁN

Fantazmagória

Pósa végigropogtatta az ujjperceit, elfészkelődött a fényesre koptatott kocsmapadon és megköszörülte a torkát, mielőtt belekezdett. Nyilván megdöbbsent bennőtököt, mondta a kocsmasztal túloldalán ülő két őskori, korhatag cimborának, s döbbenések közepett' eszetekbe se jut, mennyire megbántotok engem, végtére is e hüledezés egyértelmű bizonyítéka annak, hogy végérvényesen egy begyöpösödött, tunya semmirekellőnek könyveltetek el, akiben már sehol semmi ambíció nincsen, de hagyjuk ezt, látom a kezetek ideges rángásán, hogy erre a nyavalygó önérzetre nem vagytok kíváncsiak, és igazatok is van, úgyhogy inkább visszatérek oda, ahová vissza kell térnem, kezdem előlről, nem nyitok feszt új ösvényeket, legyen így, szóval: vélhetően megdöbbsentek, ha elárulom, visszaültem az iskolapadba... Ez így hülyén hangzik, kétségtelen, ismerte be Pósa kelleetlenül és feszengve a kőkorszaki cimborák lebiggyenő alsóajkai láttán, és sietve helyesbített. Legyen elég annyi: elmentem egy úgynevezett mesterképzésre. Ez manapság nem azt jelenti ám, életem, hogy fogja magát az ember fia, beáll egy jó cipészhez inasnak, s mire kitanulja a csínokat és a bínokat, amelyek a cipész szakmát oly magasrendűvé tehetik, akár a legszentebb tudományok művelését, nem, nem, semmi esetre sem jelenti azt, hogy mire ezeket megismered, addigra magad is mesterré válsz, ó, dehogy! Korunkban, eme nagyszerűben, mestereket az egyetemen képeznek. Ezért nem tudod hová vinni a cipődet, ha kilyukad a talpa, s ez az oka annak is, hogy ha elromlik a rádiód, vehetsz valami új, jó esetben két évig működő szir-szart, mert ember nincs keskeny e hazában, aki javítani tudná a régi kedves holmidat, ami mellett telente vasárnap olyan szépen bodorítottad a füstöt a panelkonyhádban, kortyoltad hozzá a kávé, révedtél a zúzmarás ágakra, s idézted magadban, ahogy éjjel zúz Mara. Pósa itt csöppnyi szünetet tartott – csak míg kortyolt egyet a söréből és rágyújtott –, majd mélyet szippantva a szivarkából, folytatta. Lényeg a lényeg, fölveteliztem mesterképzésre. Fölvettek. A főiskolai diplomából ekként lehet ma egyetemet faragni, híveim, bizony! Mivel pedig nekem több ilyenem van, de nem volt egyetlen olyanom se, hát belevágtam. Hajdan szereztem népművelő végzettséget is, bár mire a kezembe került a pecséttel ellátott kemény papiros, művelődésszervezéssé változott az egész hóbelevanc, ma pedig andragógiának nevezik, különös szeszély folytán. Mert így amolyan úri huncutságnak hangzik. Beszélük, ez felnőttképzést jelent és úgy tartják, kompatibilis a Nyugattal. Már Nyugat-Európával, nem az egykori folyóirattal, mert azzal pont nem. Na, ja. Egyébként ne kérdezzétek, a felnőttek okításának miféle konkrét és szoros kapcsolódási pontjai állnak fenn a nép művelésével vagy a művelődés or-

ganizálásával, mert a mindannyiunk számára triviális összefüggéseken túl, netán azoknál mélyebb – esetleg éppen magasabb – régiókban képtelen volnék olyan választ adni, amin nem röhögnének hangosan nyerítve, majd nem figyelmeztetnétek, hogy ennyi erővel bárminek bármihez lehet köze. Nem mellesleg ez valóban így is van, mégis frusztrálnának lesajnáló szavaitok, s különösen a bennük rejtező körmönfont igazság. No, de egy szó mint száz, két évig jártam erre a bizonyos mesterképzésre – andragógus master, ahogy mondták –, de a mai napig fogalmam nincs, mit tanultam ott és főleg: miért, minek, kinek? Illetve, na, ja, hogy a fenébe ne tudnék egyet s mást, a tantárgyak címeire például kiválóan emlékszem. Olyasfélén hangzottak, mint: minőségbiztosítás, emberi erőforrás-fejlesztés, minőségkultúra, pályatervezés, karriertanácsadás, felnőtt csoportok vezetése meg efféle sületlen semmitmondások. A felnőtt csoportok vezetése példának okáért semmi egyebet nem jelent, mint úgynevezett tréningek taglalását és szemléltetését. Persze, nem ám tisztességes és érdemes sportedzésekről van szó, feleim, nem, nem, nehogy ebbe az irányba vessétek szárnyaló gondolataitok! Ilyen-olyan humánfejlesztő tréningekről beszélünk most, de úgy ám! Ezek javarészt annyit tesznek, hogy az egy helyen dolgozó embereket kényszerítik, vegyenek részt ostobábbnál ostobább, bugyutábbnál bugyutább játékokban. Összefűtik a nyomorultakat valamiféle terembe, s ott olyan feladatokat kapnak, amikhez hasonlóan színvonalatlan és időtlen dolgokat még a hajdani KISZ-táborokban is szégyelltek volna a KISZ-kolbászok az ártatlan tagok nyakába varrni. Mostanában nem szégyellik. Csak most trénernek nevezik magukat. Céljuk, hogy szegény munkavállalók majd jól összebarátkoznak eme tréningen, s így örömmel lépnek Sztahanov elvtárs örökébe. Állítólag céljuk még az önismeret fejlesztése is, de ennek be ne dőljete, szép testvéreim! Sokkal inkább arra való az ilyesmi, hogy egyrészt jól átmozzák az emberek agyát, miként régen a pártgyűléseken, kiirtsák belőlük az önálló gondolkodásnak még a csíráit is, másrészt meg, na, ja, hogy a trénernek gennyest keressék magukat. Hasznuk egyedül nekik van a dologból, a dolgozó csak még hülyébb és még gyámoltalanabb, még inkább nyámnyila lesz, s ezt még kevésbé veszi észre; a dolgoztató pedig egy hangyafülnyivel se tudja növelni a hatékonyságot, viszont jól elhiszi, hogy igen. Mert ő éppúgy elhülyül a folyamat révén, akár a szolgálai. Már, ha nem volt már korábban is kellőképpen sötét. Na, ja. No, ilyesmiket próbáltak nekem tanítani. Állították, hogy ez egyetemi oktatás. Nem dőltem be nekik, elhíhetitek. Néha próbáltam kiugratni a nyulat a bokorból a konzultációnak nevezett órákon, de észre kellettennem, régen agyonverték furkósbottal. Végül csak elvégeztem, levizsgáztam, megkaptam a diplomát. Néha előveszem – hangulattól függően vagy bosszankodok, vagy jót röhögök rajta. Egy méla tavaszi délután Golyó komámnak is eldicsekedtem a tanulmányaimmal meg az oklevelemmel, amihez angol nyelvű kiegészítést meg egy rakás egyéb lepecsételt, nemzetiszín cérnával fűzött papírt kaptam – uniócsillagos kék mappában – hát, kevés híján megvert. Azt kérdezte, csak nem átalom azt állítani, hogy ez is éppolyan egyetemi diploma, amilyen az övé vagy a feleségé? Neki tizennégy szá-

badalma van, testvéreim, a neje meg az ötödik szarmata falut ássa ki, de úgy ám! Alig bírtam lecsillapítani szegény Golyót, képzelhetitek! Mondom neki, hogy állítanék én ilyet, édes lelkem? Nyugtattam szépen: hiszen engem magamat is fölháborít a dolog! Még a főiskolai népművelő-papíromat se tettem egy fiókba ezzel a círra ürességgel, nem akartam azt se vérig sérteni, nemhogy az én megbecsült Golyó pajtásomat! Na, ja, gondolhatjátok... Egy láda sörömbe került, míg megbékítettem... Ennek ellenére azóta is neheztel, tudom... Nekem viszont sok láda sör sem hozza már el a békét. A lelkit. Mert amikor ti engem egy begyöpösödött, tunya semmirekellőnek könyveltetek el, akiben már semminemű ambíció nincsen, hát egyáltalán nem tévedtetek. Fikarcnyit se. Ambícióm megtört, elég volt a csapatépítés meg az önismereti tréning oldalszelét megéreznem – akárha szélütés környékezett volna –, menten kiveszett belőlem az a kevéske törekvés és a remény, ami még pislákkolt valahol a mélyemben. Más is kellett ehhez, persze, tengernyi egyéb csapásra is szükség volt, ám ez a sok katasztrófa valójában mind ugyanarról a töről fakad, amiről a csapatépítés-maszlag. Arra azonban most nincs időnk, látom a szemeteken, hogy ecseteljem húsz évvel ezelőtti lelkesedésem keserűségbe fordulásának állomásait és ok-okozati összefüggéseit. Haj, nincs erre időnk, sóhajtott fájdalmasan Pósa, erre sosincs, érzem én, sürgős részegeskednivalónk nem tűr több halasztást! Elhallgattott, ittak. Szó nem esett többé, csak a gigák dolgoztak. Szorgosan, megbízhatóan. Mikor elbúcsúztak, s hárman háromfelé indultak haza, a világ már ingataggá változott, úgy hajlott, mint a nád. Pósa róttá az aszfaltot, beszívta nyáresti kipárolgásait, saját páráit szintúgy, élvezte, hogy a házak szolid táncot járnak az utca két szélén, a troli áramszedője a végtelenbe nyúlik, a villamos csikorgása szimfóniává nemesül. Megpihent egy sarkon. Pár perc múltán Travolta lépett hozzá, az időződő jampec, hátranyalt haja dicsőségesen csillogott és romos arcán máig felismerhető nyomokat hagyott az egykori hasonlóság. Tüzet kért. Pósa örömmel adott, s nem bánta, hogy a búcsúzkodó aranyifjú finoman kicseni zsebéből a pakli csempészárut. Mosolygott utána, figyelte, ahogyan alakja szertefoszlik a platánok között. Különös melegség öntötte el, pillanatig úgy hitte, mégis bujkál benne némi illúzió, szárnyzuhogást hallott, egy kezet érzett a vállán, ám közben tudta jól, hogy ez csak fantazmagória. Na, ja, mormolta, és zsebéből előkotort használt zsebkendőjével ledörgölte a galambszart a válláról.